

10 viktige avlstips

Forfatter

Anne-Cath. Grimstad, NSG

Sammendrag

Tiden er inne for sanking, utslakting og etter hvert påsett til neste sesongs flokk. Her er avlsrådgiver Kjell Steinar Lølands 10 beste tips for avl på buskapsnivå:

Publisert

2017

Referanse

Sau og Geit Nr.4/2017

Utskriftsdato

26.03.2025 www.fag.nsg.no

10 viktige avlstips for høsten

Tiden er inne for sanking, utslakting og etter hvert påsett til neste sesongs flokk. Her er avlsrådgiver Kjell Steinar Lølands 10 beste tips for avl på buskapsnivå:

Tekst og foto: Anne-Cath. Grimstad

1 Sanking

Det er ulike beiteforhold rundt om i Norge, og kvaliteten på beitegraset varierer fram mot sanking. De fleste legger hovedsankinga til slutten av august/starten av september, men med sein lamming og gode beiter i fjellet, kan man vurdere dette annerledes. Sett fra dagligvarekjedene, dermed også slakteriene sin side, er det ønskelig å komme tidlig i gang med slaktesesongen. Derfor er produsentprisen på lam høyest tidlig i august og fram til slutten av måneden. Utover høsten blir produsentprisen satt ned hver uke, til den når bunnpris midt i november. Mange vil med fordel kunne slakte en stor del av lamma rett fra utmarksbeite, dersom de er i godt hold og holder slaktekvalitet.

2 Høstveeing og føring av data i Sauekontrollen.

Ved høstveeing bør alle lamma veies på samme tidspunkt. Dette er viktig for å få riktigst mulig vurdering av tilvekst og avlsverdi. Lam som kommer hjem fra utmarksbeite under ettersankinga, bør veies så snart som mulig etter hjemkomsten. Høstvektene må registreres i Sauekontrollen så snart som mulig etter veieing, slik at tallene

kommer med før indeksberegningen. I tillegg må man notere eventuell utraneringsårsak m.m. for sauer og lam som tas ut og slaktes på grunn av sykdom eller annet.

3 Utplukk av slaktelam.

Lam som er slaktemodne når de kommer fra utmarksbeite, bør slaktes så snart som mulig. Dette vil spare høstbeitet til livlamma og til lam som er for små eller i for dårlig hold. Med sterkt redusert slaktepris utover høsten, vil man etter hvert med fordel kunne slakte lam med lavere levendevekt enn de har gjort tidligere. Det kan være lurt å sette de minste lamma (under 35 kg for NKS) ved høstveieing på tilskudd av kraftfôr for at de skal bli slaktemodne så raskt som mulig. Dette vil imidlertid variere fra rase til rase, siden noen raser gir slaktemodne lam ved lavere vekter.

4 Slakting av søyer.

Telldataen for tilskudd til husdyr er flyttet fra 1. januar til 1. mai 2018. Dette bør føre til at sauer som skal utraneres blir slaktet på høsten, siden produksjonstillegget for disse nå vil falle bort. Nortura har satt en prisløype i 2017 for sau som bør stimulere til slakting før uke 36 eller etter uke 43. Flere andre slakteri følger samme opplegg.

5 Utplukk av lam til påsett.

Mange tar grovt utplukk av lam til påsett allerede om våren, basert på lammets egen O-indeks (mors+fars indeks delt på 2). Den endelige utplukkingen gjøres likevel om høsten.

For raser som har avkomsgransking, bør man legge størst vekt på lammets egen O-indeks. Bein og ullkvalitet/-mengde bør også være med i vurderingen. Det er viktig å merke seg søyer og lam man ikke vil ha med videre som avlsdyr. Dette kan være sauer eller døtre etter sauer som har hatt jurbetennelse, skjedeframfall, børframfall,

NSGs avlsrådgiver, Kjell Steinar Løland

vombiskinn, store spener eller feil speneplassering, lammingsproblemer, dyr som ikke viser brunst som åring eller uønsket beiteadferd. Eksempler på det siste er dyr som for eksempel beveger seg ut av beiteområdet eller hopper over gjerder. Lam etter slike sauer har lært beitemønsteret av mødrene sine, og vil gjenta adferden neste sommer.

6 Utplukk av værlam til kåring.

For raser med avkomsgransking, som Norsk Kvit Sau, Spælsau, Sjevot og Pelssau, er O-indeks viktig, men værlammet må også ha tilfredsstillende eksteriør/bruksegenskaper, bein og ullkvalitet. Det finnes imidlertid også mange andre raser og disse har stort sett egen rasestandard som blir brukt ved kåring og utvalg av avlsdyr.

7 Kjøpe kåra lam/avkomsgranska vær eller bruke semin og produsere egen avlsvær?

Ved kjøp av kåra lam og avkomsgranska vær er det viktig å se på O-indeks og delindekser. Medlemmer i værring benytter O-indeks som felles avlsmål. Bruksbesetninger som benytter avlsdyr fra værringene kan også vurdere delindekser for å finne værere som er gode på egenskaper man

Bruk kåra værslam.

ser som viktige å forbedre i egen flokk. NSG selger semin fra over 20 raser, så det er fullt mulig å bruke semin for å rekruttere egne avlsdyr, uansett hva slags sauserase man har.

8 Redusert eller høyere lammetall til våren?

Ønsker man å redusere lammetallet pr. søye i flokken, kan man over år oppnå dette ved å velge værslam med lav delindeks for lammetall. En annen måte er å begrense føringa rundt paring. Mange har også bra effekt med å gi fri tilgang på seint høstet grovfôr (høstet under blomstring) i paringstida for å redusere store kull i besetningen. Reduksjon av lammetall er mest aktuelt for sauer av rasen NKS, som har en stor andel av såkalt «finnegen» fra tidligere innkryssing av den lammerike Finsk Landrase.

Vektlegging av høy delindeks for lammetall og god næringstilgang i tida rundt paring vil derimot kunne bidra til høyere lammetall. Vær oppmerksom på at godt beite eller fri tilgang på tidlig høstet grovfôr i paringa også vil kunne gi en «flushing»-effekt, spesielt hos NKS. Åringer bør få kraftfôr og godt grovfôr allerede fra innsett, mens voksne sauer i normalt hold ikke trenger kraftfôr før på ettervinteren.

9 Snylterbehandling og vaksinerer.

Behandling mot innvollsparasitter bør foretas i samarbeid med lokal veterinær, og det er viktig med avføringsprøve i forkant

for å sjekke behovet for eller type behandling. Påsettlamma må vaksineres mot pulpanyre/bråsott om høsten. I områder med flåttproblem må mange behandle lamma forebyggende. Hvis man kjøper værslam fra et område uten flåttproblemer, og som dermed ikke er immun, må man være ekstra oppmerksom hvis det oppstår sykdomstegn. Værlam som får høy feber kan bli sterile i 7-8 uker, noe som er veldig leit å oppdage først etter paringa, ved at sauene løper om igjen.

10 Tidspunkt for klipping.

Det er vanlig å klippe påsettlamma ved innsett. Dette vil stimulere hormonproduksjonen, som igjen gir økt matlyst og bidrar til bedre tilvekst og brunst hos lamma. Voksne sauer blir klippet både høst og vår, eller bare i januar/februar for de som vil levere helårsull. Her er det imidlertid store forskjeller mellom rasene. Spælsauer må for

eksempel klippes to ganger i året om ulla skal ha noen verdi. Der man har problem med vegetabilier (rusk og rask fra planter og trær) i ulla på hjemmebeite, bør man klippe rett etter sankning fra fjellbeite.

Påsettlamma bør vaksineres mot bråsott.

Klipping ved innsett stimulerer både brunst og tilvekst.